

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра соціальної психології та психології розвитку

Проректор

“ ”

20 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПЕНІТЕНЦІАРНА ПСИХОЛОГІЯ»

підготовки бакалавра

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальності 053 Психологія

Івано-Франківськ – 2019 рік

Робоча програма з «Пенітенціарної психології» для студентів ОР «Бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія». 17 с.

«29» серпня, 2019 р.

Розробники: Федоришин Г.М., доцент кафедри соціальної психології та психології розвитку, кандидат психологічних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної психології та психології розвитку

Протокол від «29» серпня 2019 р. № 1

Завідувач кафедри
соціальної психології та психології розвитку
«29» серпня 2019 р.

Заграй Л.Д.

Схвалено науково-методичною радою філософського факультету.

Протокол від «5» вересня 2019 р. № 1
«5» вересня 2019 р.

Голова Л. С. Пілецька (Пілецька Л.С.)

© Федоришин Г.М. 2019 рік
© Федоришин Г.М. 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	вибіркова	
	Напрямок підготовки		
Модулів – 1	Спеціальність 053 - психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		__4__-й	__4__-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		__7__-й	__7__-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		__12__ год.	4__ год.
		Практичні, семінарські	
		__18__ год.	6__ год.
		Лабораторні	
		__0__ год.	__ год.
		Самостійна робота	
		__60__ год.	80__ год.
Індивідуальні завдання:			
__ год.			
Вид контролю: ЗАЛІК			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 31,1 % : 68,9 %

для заочної форми навчання – 8,9 % : 91,1 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – розкрити значення даного курсу у структурі практичної діяльності психолога; сформувати наукові уявлення про психологічні основи ресоціалізації осіб, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі; сформувати практичні навички надання психологічної допомоги засудженим, працівникам установ виконання покарання, застосування технологій попередження пенітенціарної злочинності.

Завдання: розкрити завдання, функції й напрями діяльності психологічної служби пенітенціарних установ щодо ресоціалізації засуджених та психологічного супроводу персоналу;

розкрити особливості адаптації засуджених, динаміки особистості засуджених у місцях відбування покарання, специфіку групових процесів у середовищі засуджених;

оволодіти методами діагностики та корекції особистісних та поведінкових деструкцій засуджених;

оволодіти основами розв'язання завдань профілактики пенітенціарної злочинності, підвищення психолого-педагогічної компетентності персоналу.

Загальні компетентності:

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально.

Здатність бути критичним і самокритичним.

Навички міжособистісної взаємодії, володіння соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння і взаємовпливу.

Здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом пенітенціарної психології.

Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу.

Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати:

Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми відбування засудженими покарання та пропонувати шляхи її розв'язання.

Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги відповідно до вимог замовника.

Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціально-психологічні засади пенітенціарної психології

Тема 1. Пенітенціарна психологія у структурі психологічного знання

Мета. Ознайомити студентів із головними теоретико-методологічними основами курсу.

Зміст. Проблематика, предмет і завдання пенітенціарної психології. Основні поняття пенітенціарної психології. Виділення пенітенціарної психології у самостійну галузь психологічної науки. Загальні методологічні (історизму, детермінізму, розвитку, психічного віддзеркалення, системності тощо) та специфічні принципи (виправності, відповідності цілей перевиховання потребам суспільства і особистості, соціалізації і гуманізації, диференційованого й індивідуального підходу) побудови досліджень у пенітенціарній психології. Історія і соціальна зумовленість системи кримінальних покарань. Концепція відплати І. Канта і Бредлі. Концепція покарання як страхання чи попередження (І. Бентам і Ч. Беккарія). Концепція покарання як виправлення чи перевиховання. Поняття й механізми покарання в юридичному та психологічному аспектах. Міждисциплінарний зв'язок пенітенціарної психології з іншими галузями наукового знання.

Структура діяльності персоналу ВТУ. Завдання та функції психологічної служби установ виконання покарань. Нормативні документи.

Тема 2. Психологія особистості засудженого

Мета. Розкрити динаміку особистості засудженого, чинники формування психологічних особливостей засудженого.

Зміст. Концепції виправлення особистості злочинця. Песимістичні теорії виправлення і перевиховання (Ч.Ломброзо, Е.Кречмер, У.Шелдон, У.Клайфельтер, З.Фройд, А.Фромм та інші). Оптимістичні теорії перевиховання (Е.Дюркгейм, Р.Мертон, Дж.Доллард, Н.Міллер, Дж.Уайтінг, Р.Сірс, С.Беккер, Ф.Танненбаум, Ф.Тейлор). Детермінанти формування психологічних особливостей у позбавлених волі (ізоляція від суспільства і перебування у замкненому середовищі; наявність режиму у місцях позбавлення волі; тотальна регламентація поведінки; обмеження у задоволенні потреб; зміна звичного способу життя, переживання, пов'язані із перспективою позбавлення волі. Типові психічні стани засуджених (стан очікування змін; стан нетерплячості; стан тривоги; стан безнадійності, приреченості, пригнічений стан, стан надії і впевненості; стан нудьги; стан; туга за домівкою, рідними, волею. Динаміка особистості засудженого: період після арешту, період, що настає після набуття вироком законної сили, період адаптації, період появи і розвитку нових інтересів, період відносної особистісної стабілізації, період, що передує звільненню . Типологія осіб, позбавлених волі. Психологічна характеристика жінок, неповнолітніх, які відбувають покарання.

Суб'єктивні та об'єктивні чинники соціальної адаптації засуджених. Етапи адаптації засудженого (В.Синьов). Види й рівні адаптації (О.Беца, В.Кривуша, В.Синьов). Емоційна сфера засуджених у період адаптації. Причини та механізми суїцидальної поведінки засуджених. Психологічна підготовка до умов життя на волі.

Тема 3. Групи засуджених та їхня характеристика

Мета. Розкрити специфіку групоутворення в умовах соціальної ізоляції, норми, групові явища у середовищі засуджених.

Зміст. Чинники формування малих груп засуджених. Соціально-психологічна характеристика груп засуджених. Психологічні особливості мікрогруп засуджених (за Я. Контратьєвим). Класифікація мікрогруп засуджених (за В.Васильєвим, Ю.Чуфаровським). Структура колективу виправно-трудоустанов. Кримінальна субкультура установ виконання покарання. Класифікація і функції норм у середовища засуджених. Стратифікація у середовищі засуджених. Критерії стратифікації. Лідерство та групові настрої. Види лідерів. Функції лідерів. Функції групових настроїв. Злочинний жаргон (мова арго): його функціональне навантаження. Значення татуювань.

Тема 4. Технології психологічного супроводу засуджених та персоналу установ відбування покарання

Мета. Ознайомити студентів із технологіями психологічної допомоги засудженим та персоналу.

Методи вивчення особистості засуджених і психологічного впливу на особистість засудженого. Використання методів психотерапії (біхевіоральної,

когнітивної, логотерапії, арттерапії) та тренінгових технологій. Застосування коучингових технологій у допомозі засудженим віднайти сенс життя, у постановці цілей.

Феномен емоційного вигорання. Ознаки, детермінанти та попередження емоційного вигорання. Інноваційні форми роботи пенітенціарного психолога з працівниками установ виконання покарання (відеолекторій, віртуальна екскурсія, тренінги, інтерактивні семінари, коучинг).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Соціально-психологічні засади пенітенціарної психології												
Тема 1. Пенітенціарна психологія у структурі психологічного знання	22	4	4		-	14	22	2				20
Тема 2. Психологія особистості засудженого	22	4	6		-	12	20	2	2			16
Тема 3. Групи засуджених та їхня характеристика.	24	2	4	-	-	18	26		2			24
Тема 4. Технології психологічного супроводу засуджених та персоналу установ відбування покарання	22	2	4	-	-	16	22		2			20
Разом за змістовим модулем 1	90	12	18		-	60	90	4	6			80
Змістовий модуль 2.												
Усього годин												
Модуль 2												

ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин	90	12	18			60	90	4	6			80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми (для стаціонару)	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Соціально-психологічні засади пенітенціарної психології	
1	Пенітенціарна психологія у структурі психологічного знання	2
2	Завдання й функції пенітенціарного психолога	2
3	Психологія особистості засудженого. Ресоціалізація неповнолітніх і жінок.	4
4	Психологічний супровід адаптації засуджених до установ виконання покарання	2
5	Психологія груп засуджених. Групові явища та кримінальна субкультура	4
6	Технології психологічного супроводу засуджених та персоналу пенітенціарних установ	2
7	Контрольна робота	2
		18

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми (для заочного відділення)	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Соціально-психологічні засади пенітенціарної психології	
1	Психологія особистості засудженого	2
2	Психологія груп засуджених. Соціально-психологічна адаптація засуджених	2
3	Технології психологічної допомоги засудженим	2
		6

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

1		
2		
...		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин стац./заочн.
	Змістовий модуль 1. Соціально-психологічні засади пенітенціарної психології	
1	<p>Тема 1: Пенітенціарна психологія у структурі психологічного знання Опрацювати статтю і написати тези згідно плану: Федоришин Г.М. Місце пенітенціарної психології у системі наукового знання // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2011. Вип.16. Ч.1. С. 68-80.</p> <p>План аналізу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Об'єкт, предмет, завдання пенітенціарної психології. 2. Фізіологічні закономірності формування й корекції поведінки. 3. Принципи ПП (загальні методологічні та специфічні). 4. Завдання, цілі, проблематика ПП. 5. Міждисциплінарний зв'язок ПП. <p>Критерії оцінки. Враховується повнота викладу матеріалу та розуміння здобувачем сутності понять і механізмів.</p> <p>Оцінка «відмінно» - студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань стосовно основних понять теми, чітко окреслює проблематику ПП, її місце у структурі психологічних знань, методологічні принципи, вмє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «добре» - студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; вмє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «задовільно» - студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» - наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує.</p> <p>Здійснити аналіз можливостей, труднощів та переваг проведення інтерактивних семінарів в пенітенціарній установі.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) методичні особливості організації інтерактивного навчання; 2) види інтерактивних семінарів; 3) необхідні компетентності для проведення семінару; 4) критерії оцінювання якості інтерактивного семінару <p>Рекомендована література: Луцик І. Інтерактивні семінари як форма активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих закладів освіти. Наукові записки. Серія: Педагогіка. — 2009. — № 3. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/NZTNPU_ped_2009_3_31.pdf</p> <p style="text-align: center;">При підготовці до семінарського заняття оцініть свій рівень знань за</p>	14 /20

	<p>вказаним завданням, виходячи із критеріїв оцінювання, поданих нижче.</p> <p>Критерії оцінки</p> <p>Оцінка «відмінно» - студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань щодо методичних особливостей організації інтерактивного навчання, видів інтерактивних семінарів, необхідних компетентностей для проведення семінару, критеріїв оцінювання якості інтерактивного семінару; вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «добре» - студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «задовільно» - студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» - наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує</p>	
2	<p>Тема 2. Психологія особистості засудженого</p> <p>Опрацювати статтю і написати тези згідно плану: Абдюкова Н.В. Психологічні особливості впливу вироку на підсудну особу // Збірник наукових праць. Івано-Франківськ: Видавництво "Плай", 2005. Вип.10. - Ч.1. С.59-66.</p> <p>План аналізу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чинники психотравмуючого впливу вироку: коротка характеристика кожного. 2. Типологія підсудних осіб за критерією сприйняття вироку. 3. Типові психічні стани підсудних. <p>Критерії оцінки.</p> <p>Оцінка «відмінно» - студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань стосовно основних понять теми, чітко виокремлює чинники впливу вироку та типи сталення підсудних до вироку, вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «добре» - студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «задовільно» - студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» - наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує</p> <p>Здійснити аналіз психологічних особливостей засуджених жінок, неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі (одна тема на вибір), представити результати аналізу у формі презентації.</p> <p>Вимоги до презентації</p> <p>Створення презентації потребує вміння застосовувати інтегровані знання програмного матеріалу дисципліни. Мета презентації – набуття студентами навичок з аналізу власної роботи і публічного представлення результатів дослідження. Вимоги до презентації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Стислий виклад матеріалу, максимальна інформативність тексту. 10-12 слайдів (powerpoint). 	12/16

	<ul style="list-style-type: none"> - Ретельно структурована інформація. - Наявність коротких та лаконічних заголовків, маркованих та нумерованих списків. - Важливу інформацію (наприклад, висновки, визначення, правила тощо) треба подавати великим та виділеним шрифтом і розміщувати в лівому верхньому кутку слайда - Другорядну інформацію бажано розміщувати внизу слайда. - Кожному положенню (ідеї) треба відвести окремий абзац. - Головну ідею треба викласти в першому рядку абзацу. - Використовуйте табличні форми подання інформації (діаграми, схеми) для ілюстрації найважливіших фактів, що дасть змогу подати матеріал компактно й наочно. - Графіка має органічно доповнювати текст. - Пояснення треба розміщувати якнайближче до ілюстрацій, із якими вони мають з'являтися на екрані одночасно. <p>Усю текстову інформацію потрібно ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних і стилістичних помилок.</p> <p>Критерії оцінювання презентації:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мета: відповідність частин презентації меті та предмету дослідження. 2. Висновки: узагальнення результатів дослідження та їх відповідність меті, формулювання важливих і значущих висновків за темою дослідження. 3. Ключові положення: розкриття теми дослідження з допомогою ключових положень. 4. Структура: логічна послідовність інформації, актуалізація теми дослідження, що пробуджує інтерес, на початку презентації, та завершення із спонуканням до продовження дослідження наприкінці презентації. 	
4	<p>Тема 3. Групи засуджених та їхня характеристика</p> <p>Проаналізувати чинники виникнення груп засуджених та вплив спрямованості даних груп на можливості ресоціалізації. Федоришин Г.М. Соціально-психологічна характеристика груп засуджених // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2010. Вип.15. Ч.2. С. 42-55.</p> <p>План аналізу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Критерії об'єднання засуджених у підгрупи. 2. Типологія груп засуджених та їхнє ставлення до правил пенітенціарної системи та до ресоціалізації. 3. Яким чином пенітенціарний психолог, персонал можуть використовувати знання кримінальної субкультури у ресоціалізації засудженого. 4. Які групові процеси і явища можна спостерігати у середовищі засуджених? <p>Критерії оцінки.</p> <p>Оцінка «відмінно» - студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань стосовно основних понять теми, чітко виокремлює критерії групування засуджених, їх типи, групові процеси і явища, розуміє значення цих знань у ресоціалізації засудженого, вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «добре» - студент демонструє адекватність та осмисленість</p>	18/24

	<p>знань, але стосовно кількох із зазначених питань; вмiє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «задовільно» - студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» - наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує</p> <p>Підібрати портфоліо в електронному варіанті (статті, відео, наукові повідомлення – не менше 5-ти джерел) на тематику (обирається одна): попередження суїцидальних тенденцій серед засуджених; вплив кримінальної субкультури на ресоціалізацію; лідерство і масові настрої у середовищі засуджених.</p> <p>Критерії оцінювання</p> <p>Оцінка «відмінно» - портфоліо відображає сутність досліджуваного явища та технології, студент проявив старанність та зацікавленість у пошуку і підборі матеріалу. У портфоліо, окрім статей та відео, подано коротку анотацію з аналізом предмета дослідження. Студент вільно володіє матеріалом, зацікавлює аудиторію обраною тематикою, спонукає аудиторію до подальшого самостійного вивчення, робить узагальнення та висновки.</p> <p>Оцінка «добре» - портфоліо відображає сутність досліджуваного явища, однак технології не розкриті. Студент підготував студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань. вмiє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «задовільно» - у портфоліо досліджувана проблема відображена фрагментарно, технології й аналіз технологій не представлено і розуміються студентом не достатньо повно.</p> <p>Оцінка «незадовільно» - портфоліо не відображає досліджуваного явища та технологій, студент не здійснив аналіз, не правильно трактує.</p>	
5	<p>Тема 4. Технології психологічного супроводу засуджених та персоналу установ відбuvання покарання</p> <p>За матеріалами фільму проаналізувати методи ресоціалізації неповнолітніх під керівництвом А.Макаренка написати есе.</p> <p>План аналізу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виділіть ключові компетентності педагога А.Макаренка, які допомогли йому ресоціалізувати засуджених. 2. Яким чином історичні та соціальні процеси повпливали на становлення його педагогічної системи, втілення її у практику. 3. Які методичні прийоми застосовував А.Макаренко. Чи актуальні, на Вашу думку, сьогодні методи А.Макаренка. Обґрунтуйте Вашу думку. <p>Критерії оцінки. Кожне питання максимально оцінюється 1 балом. Враховується повнота викладу матеріалу та розуміння здобувачем сутності понять і механізмів.</p> <p>Оцінка «відмінно» - студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань стосовно основних понять теми, обґрунтовує свою думку, виокремлює компетенції фасилітатора, методи впливу, здійснює аналіз передумов виникнення педагогічної системи та можливостей її впровадження в сучасних умовах, вмiє робити узагальнюючі висновки.</p>	16/20

	<p>Оцінка «добре» - студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; вміє робити узагальнюючі висновки.</p> <p>Оцінка «задовільно» - студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» - наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує.</p>	
Разом		60/80

9. Індивідуальні завдання

10. Методи навчання

Лекційна форма проведення занять передбачає застосування таких методів:

1. Пояснювально-ілюстративного.
2. Проблемного засвоєння матеріалу.

Семінарські та практичні форми занять передбачають застосування методів:

1. Частково-пошукового.
2. Дослідницького.
3. Репродуктивного.
4. Інтерактивного.

11. Методи контролю

1. Усне опитування.
2. Письмове опитування.
3. Тестовий контроль знань.
4. Консультація.

Програмові вимоги

1. Предмет і завдання пенітенціарної психології, основні категорії.
2. Місце пенітенціарної психології в системі наукового знання.
3. Передумови виникнення пенітенціарної психології.
4. Сучасний стан пенітенціарної системи. Міжнародні пенітенціарні правила.
5. Структура діяльності працівника виправно-трудової установи.
6. Тлумачення поняття «професійне вигорання». Ознаки професійного вигорання персоналу виправно-трудова установ.
7. Зміст роботи працівників психологічної служби щодо корекції і профілактики професійної деформації персоналу ВТУ.
8. Мета, завдання й методи роботи психолога в пенітенціарних установах.
9. Етичні принципи діяльності психолога у місцях позбавлення волі.

10. Основні напрямки діяльності психологічної служби в установах карно-виконавчої системи.
11. Специфіка роботи психолога із засудженим у період адаптації (перші три місяці після прибуття у виправну установу).
12. Специфіка роботи психолога із засудженим у період перед звільненням
13. Використання методів логотерапії в установах виконання покарань.
14. Використання методів арттерапії терапії у ресоціалізації неповнолітніх.
15. Використання принципів когнітивно-поведінкової моделі психологічної допомоги у ресоціалізації засуджених.
16. Сутність виправлення та перевиховання засуджених у пенітенціарному та юридичному аспектах.
17. Основні напрями ресоціалізуючої діяльності виправно-трудоустанов.
18. Історія та соціальна зумовленість системи кримінальних покарань.
19. Загальні концепції покарання та його цілей.
20. Фізіологічні закономірності формування і корекції поведінки.
21. Психологічні передумови виправлення і перевиховання (система суб'єктивних і об'єктивних чинників.)
22. Загальне попередження та шляхи його досягнення.
23. Спеціальне попередження та шляхи його досягнення.
24. Основні засоби виправлення та перевиховання засуджених.
25. Специфіка перебування осіб, позбавлених волі, у різного виду установах.
26. Особистість, злочинець, засуджений: об'єм та співвіднесення понять.
27. Типові психічні стани осіб, позбавлених волі.
28. Концепції виправлення особистості злочинця.
29. Динаміка особистості засудженого.
30. Характеристика психічного стану особистості після арешту.
31. Особливості впливу вироку на підсудного.
32. Характеристика психічного стану особистості після набуття вироком законної сили.
33. Характеристика психічного стану засудженого в період адаптації у виправно-трудоустанові.
34. Психологічна характеристика стану засудженого у період перед звільненням.
35. Специфіка перебування жінок у виправно-трудоустанові.
36. Специфіка перебування неповнолітніх у місцях позбавлення волі.
37. Механізми й діагностика адаптивних здібностей засуджених.
38. Управління соціальною та соціально-психологічною адаптацією засуджених.
39. Загальна класифікація засуджених.
40. Соціально-психологічний аспект суїцидальної поведінки осіб, позбавлених волі.
41. Профілактика суїцидів у місцях позбавлення волі.
42. Чинники формування груп засуджених.
43. Структура колективу засуджених.
44. Типологія неформальних мікрогруп засуджених.

- 45.Наукове і психолого-педагогічне обґрунтування виявлення і вивчення неформальних мікрогруп засуджених.
- 46.Лідерство й групові настрої.
- 47.Кримінальна субкультура колективу засуджених: система цінностей, норм.
- 48.Соціально-психологічний та психолого-лінгвістичний аспекти тюремного жаргону. Специфіка та наслідки використання неповнолітніми мови арго.
- 49.Страти у мікросередовищі засуджених.
- 50.Постпенітенціарний вплив на осіб, звільнених з місць позбавлення волі.
- 51.Психологічна підготовка засуджених до життя у нових соціальних умовах.
- 52.Категорії осіб, що звільняються з місць позбавлення волі.
- 53.Чинники й етапи соціальної реадптації звільнених.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання курсу відбувається за 100-бальною шкалою. З них:

- 1) 40 балів – усні виступи на семінарських заняттях;
- 2) 20 балів – виконання студентами самостійної роботи;
- 3) 10 балів – контрольна робота (20 тестових запитань, кожне з яких оцінюється 0,5 бала);
- 4) 30 балів – підсумковий тест.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчального курсу «Пенітенціарна психологія».
2. Силабус.
2. Опорні конспекти лекцій.

3. Мультимедійне забезпечення.

Інструменти, обладнання, програмне забезпечення

Навчальна дисципліна «**Пенітенціарна психологія**» передбачає використання мультимедійного обладнання (комп'ютер, проєктор).

14. Рекомендована література

Базова

1. Абдюкова Н.В. Психологічні особливості впливу вироку на підсудну особу / Н.Абдюкова // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Видавництво «Плай», 2005. – Вип.10. - Ч.1. – С.59-66.
2. Бедь В.В. Юридична психологія: Навч.посіб. Львів: «Новий Світ 2002р. С.153-163.
3. Васильев В.Л. Юридическая психология. – СПб: Питер, 2002. – 640с.
4. Еникеев М.И. Юридическая психология. – М.: Издательство НОРМА, 2001. – 517с.
5. Самікіна М., Сулицький В. Синдром вигорання у працівників пенітенціарної системи // Соціальна психологія, 2004. - № 4(6).
6. Федоришин Г. Соціально-психологічна характеристика груп засуджених. Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. Івано-Франківськ: „Плай”, 2010. Вип.15. Ч.2. С. 42-55.
7. Федоришин Г.М. Місце пенітенціарної психології у системі наукового знання. – Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2011. - Вип.16. – Ч.1. - С. 68-80.
8. Федоришин Г.М. Психологічні детермінанти психічного вигорання у працівників пенітенціарної системи // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2009. - Вип.14. – Ч.1. - С. 81-92.
9. Юридическая психология / Сост. И общ. Редакция Т.Н.Курбатовой. – СПб.: Питер, 2001. 480 с. (Серия «Хрестоматия по психологии»).

Допоміжна

1. Башкатов И.П. Психология асоциально-криминальных групп подростков и молодежи. М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2002. 416 с.
2. Бартол К. Психология криминального поведения. СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. – С.329-347.
3. Ольшанский Д.В. Психология масс. СПб.: Питер, 2002. 368 с.
4. Федоришин Г.М. Творчість і девіації поведінки // Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» 5 – 6 серпня 2017 р. Збірн. наукових праць. – 2017. – С.31 - 34. – Режим доступу: conferences.neasmo.org.ua/

5. Федоришин Г. Освітній коучинг як сучасна технологія формування соціальних компетентностей у школярів // Упровадження інноваційної освітньої парадигми в гірських школах Українських Карпат. Монографія / За наук. ред. д. п. н. Оліяр М.П.; ДВНЗ «ПНУ ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ: Супрун В. П., 2019. С. 461-475.